

Motion till riksdagen 2025/26:4217

av Christofer Bergenblock m.fl. (C)

med anledning av prop. 2025/26:300 Skyldighet att betala för tandvård – nya regler för vissa utlänningar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en övergångsbestämmelse för de vårdgivare som övertar en befintlig verksamhet i syfte att minska risken för ett verksamhetsstopp och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla tillståndsprocessen genom att tydliggöra vilken kravställning Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) ska rikta gentemot tandvårdsverksamheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) skyndsamt ska ta fram en plan för att öka takten i tillståndsprocesserna för tandvårdsverksamheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I propositionen föreslås nya regler för tandvårdsavgifter för vissa utlänningar. Vuxna asylsökande, personer i förvar och personer vars av- eller utvisning tillfälligt stoppats ska betala skälig ersättning för tandvård som inte kan anstå om de har inkomster eller egna tillgångar. För vuxna som vistas i Sverige utan tillstånd eller lagligt stöd ska sådan tandvård inte längre vara subventionerad. De ska i stället betala den avgift som

vårdgivaren bestämmer, vilket innebär att nuvarande avgift på 50 kronor tas bort. Dessa personer föreslås samtidigt kunna få ekonomiskt bistånd från socialnämnden för nödvändig tandvård.

Centerpartiet anser att den som har ekonomisk förmåga bör betala för sin egen tandvård, precis som gäller för alla andra. Det är ett rimligt krav och ett uttryck för en ansvarsfull förvaltning av gemensamma resurser.

Men det förslag som regeringen presenterar är inte proportionerligt. Den absoluta majoriteten av de personer som berörs av regleringen saknar betalningsförmåga. Det framgår tydligt av remissrundan, där kritiken mot förslaget är massiv och kommer från i stort sett samtliga remissinstanser. Konsekvenserna av att avskaffa den nuvarande regleringen – som innebär att dessa personer betalar en patientavgift om 50 kronor för tandvård som inte kan anstå – riskerar att bli kännbara på flera plan.

För det första riskerar ett avskaffande av denna rätt att leda till allvarligt försämrad munhälsa hos en redan mycket utsatt grupp. Att vänta med tandvård leder i regel inte till att behovet försvinner, utan till att det eskalerar och att behandlingarna längre fram blir mer omfattande och kostsammare, både för individen och för samhället. Dålig munhälsa hänger dessutom intimt samman med allmän hälsa och kan leda till följsjukdomar som belastar hälso- och sjukvården ytterligare. En god munhälsa är en förutsättning för en god hälsa i övrigt.

För det andra är de administrativa merkostnaderna för att driva in betalning av tandvård från en grupp som till övervägande del saknar betalningsförmåga sannolikt högre än vad som faktiskt kan inkasseras. Det är en dålig affär för staten och för skattebetalarna, och en ordning som dessutom riskerar att skapa en utdragen byråkratisk process utan reellt utfall.

Centerpartiet anser att regeringens förslag inte uppnår den påstådda besparings-effekten – tvärtom finns det risk för att kostnadsöverföringen till andra delar av vård- och omsorgssystemet överstiger de eventuella intäkter som kan genereras. Mot den bakgrunden, och med beaktande av den samlade remisskritiken, anser Centerpartiet att förslaget om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. bör avslås.

Centerpartiet avstyrker även regeringens förslag om ändring i socialtjänstlagen, som innebär att socialnämnderna ges rätt att bevilja ekonomiskt bistånd för tandvård till utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd. Om förslaget om att avskaffa rätten till subventionerad tandvård enligt lagen (2008:344) avslås, faller grunden för att konstruera en parallell biståndsväg via socialtjänstlagen.

Centerpartiet anser att en ordning som upprätthåller rätten till tandvård som inte kan anstå med en patientavgift är mer ändamålsenlig, mer proportionerlig och medför lägre administrativa kostnader än en modell som hänvisar en utsatt grupp till en helt annan myndighetsstruktur för att få bistånd till tandvård. Den föreslagna konstruktionen riskerar dessutom att leda till otydlighet i ansvarsförhållanden och ett mer byråkratiskt och svåröverskådligt system.

Om privata vårdgivares möjligheter att bedriva tandvård

Centerpartiet tillstyrker regeringens förslag om att förlänga fristen för tandvårds-verksamheter att ansöka om tillstånd hos Inspektionen för vård och omsorg (Ivo), men

konstaterar att detta och andra problem kopplade till tillståndsverksamheten beror på regeringens oförmåga att ge Ivo de förutsättningar som krävs för att klara sitt uppdrag.

Den förlängda tidsfristen är en övergångslösning för att undvika ett abrupt verksamhetsstopp, vilket är rimligt ur ett patientperspektiv och ur ett kontinuitetsperspektiv för de berörda verksamheterna. Samtidigt noterar vi att lika möjlighet har funnits för samtliga tandvårdsverksamheter att lämna in ansökan inom den angivna tiden även om tiden varit alltför kort.

Centerpartiet noterar samtidigt att Ivo i sitt remissvar varnar för att verksamheter som fortsatt bedriver tandvård efter den 31 mars och innan den nya lagen träder i kraft kan komma att anses ha bedrivit olovlig verksamhet, vilket i sin tur kan påverka bedömningen av om tillstånd slutligen ska beviljas. Det är allvarligt att regeringen inte har en genomtänkt lösning på detta problem.

Mer grundläggande är dock att situationen blottlägger ett systemfel som Centerpartiet länge har uppmärksammat, nämligen Ivos oacceptabelt långa handläggningstider. Sedan det nya tillståndskravet trädde i kraft har myndigheten hittills godkänt ett fåtal verksamheter, ett utfall som inte kan beskrivas som annat än otillräckligt. Det dröjsmål som Ivo uppvisar riskerar att drabba seriösa tandvårdsaktörer och i förlängningen deras patienter.

Centerpartiet anser att regeringen aktivt borde ha verkat för att åtgärda Ivos kapacitetsproblem och förtydligat vilka krav som myndigheten ska rikta mot tandvårdsverksamheter. I stället har man lämnat myndigheten att hantera ett systemfel utan tillräckliga verktyg. Mot denna bakgrund föreslår Centerpartiet tre tillkännagivanden till regeringen.

Övergångsbestämmelse för verksamheter som byter ägare

Det förekommer att tandvårdsverksamheter överläts eller att en ny vårdgivare tar över en befintlig rörelse. I ett sådant övergångsläge uppstår risk för att tillståndprocessen medför ett verksamhetsstopp, trots att verksamheten i sig har bedrivits seriöst och lagenligt. Det är inte rimligt att patienter ska drabbas av avbrott i sin tandvård till följd av ett ägarskifte och en pågående tillståndshantering. Riksdagen bör ge regeringen till känna att en övergångsbestämmelse för sådana fall bör införas.

Tydligare kravställning mot tandvårdsverksamheter

En av de bidragande orsakerna till att tillståndprocessen hos Ivo tar alltför lång tid är otydligheter kring vilka krav som är rimliga att ställa på tandvårdsverksamheter. Centerpartiet anser att regeringen bör ge Ivo tydligare direktiv om en rimlig kravställning, så att prövningsprocessen kan standardiseras och effektiviseras. Riksdagen bör ge regeringen till känna att tillståndprocessen bör förenklas genom ett sådant förtydligande.

Ivos handläggningstakt

Ivo behöver skyndsamt ta fram en plan för att öka takten i tillståndprocesserna för tandvårdsverksamheter. Den nuvarande handläggningstakten är inte acceptabel.

Riksdagen bör ge regeringen till känna att Ivo bör ges i uppdrag att presentera en konkret åtgärdsplan för hur handläggningen av tillståndsärenden ska påskyndas.

Christofer Bergenblock (C)

Martina Johansson (C)

Anne-Li Sjölund (C)